

Ivan DUMINICA

PREZENȚA BULGARILOR ÎN MĂNĂSTIREA CURCHI

CZU:27-523(=163.2)

<https://doi.org/10.52603/rec.2025.37.05>

Rezumat

Prezența bulgarilor în Mănăstirea Curchi

Acest articol explorează prezența istorică și contribuțiile semnificative ale bulgarilor în cadrul Mănăstirii Curchi, un important centru spiritual și cultural din Basarabia, înființat la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Mănăstirea a servit nu doar ca loc de închinare, ci și ca un punct central pentru schimburi culturale și educaționale între diverse comunități etnice. Articolul documentează activitatea călugărilor bulgari, precum Nichifor și Irinarh, în anul 1817, evidențiind originile și rolurile lor în cadrul comunității monahale. De asemenea, sunt analizate conexiunile spirituale strânse dintre Mănăstirea Curchi și instituțiile religioase bulgare, precum schiturile Axion Estinos și Zografu, demonstrând legăturile profunde și influențele reciproce. Articolul examinează și interacțiunile economice, exemplificate prin vânzarea obiectelor bisericești către Marco Zagori, un bulgar din Chișinău, în anul 1822. Aceste obiecte au avut un rol esențial în stabilirea practicilor religioase în așezările bulgare și găgăuze, cum ar fi Copceac. În plus, este discutat impactul educațional al bulgarilor asupra mănăstirii, prin intermediul unor personalități precum Fiodor Ceachir, care a contribuit la dezvoltarea școlii mănăstirii, înființată în 1872. Această școală a avut un rol crucial în educarea copiilor din diverse medii, inclusiv a celor de origine bulgară.

Cuvinte-cheie: bulgari, Mănăstirea Curchi, Basarabia, schimb cultural, istorie monahală.

Резюме

Присутствие болгар в монастыре Курки

В данной статье исследуется историческое присутствие болгар в монастыре Курки, а также их значительный вклад в этот важный духовный и культурный центр Бессарабии, основанный в конце XVIII в. Монастырь служил не только местом поклонения, но и главной точкой культурного и образовательного обмена между различными этническими общинами. В статье документируется деятельность болгарских монахов, таких как Никифор и Иринарх, в 1817 г., с акцентом на их происхождении и роли в монастырской общине. Проводится анализ тесных духовных отношений между монастырем Курки и болгарскими религиозными учреждениями Аксион Эстинос и Зограф, свидетельствующих о глубоких взаимосвязях и взаимовлиянии. В статье рассматриваются также аспекты экономического взаимодействия, например, продажа в 1822 г. церковных предметов Марко Загори болгарину из Кишинева. Эти предметы сыграли существенную роль в становлении религиозной практики в болгарских и гагаузских поселениях, в том числе в Копчаке. Кроме того, представлено влияние болгар на

монастырь в области образования на примере такой личности, как Федор Чакир, который способствовал развитию монастырской школы, основанной в 1872 г. Эта школа сыграла ключевую роль в образовании детей из разных слоев населения, включая жителей болгарского происхождения.

Ключевые слова: болгары, монастырь Курки, Бессарабия, культурный обмен, история монастыря.

Summary

The Presence of Bulgarians in the Curchi Monastery

This article explores the historical presence and significant contributions of Bulgarians to the Curchi Monastery, an important spiritual and cultural center in Bessarabia, established in the late 18th century. The monastery served not only as a place of worship but also as a central hub for cultural and educational exchange among various ethnic communities. The article documents the involvement of Bulgarian monks such as Nichifor and Irinarh in 1817, focusing on their origins and roles within the monastic community. It also analyzes the close spiritual ties between the Curchi Monastery and Bulgarian religious institutions, such as the Axion Estinos and Zograf monasteries, highlighting their deep interconnections and mutual influences. The article further examines economic interactions, such as the sale of church items to Marco Zagori, a Bulgarian from Chișinău, in 1822. These items played an important role in establishing religious practices in Bulgarian and Gagauz settlements like Copceac. Additionally, it discusses the educational influence of Bulgarians on the monastery, particularly through figures like Fiodor Ceachir, who contributed to the development of the monastery's school, founded in 1872. This school played a key role in educating children from diverse backgrounds, including those of Bulgarian descent.

Key words: Bulgarians, Curchi Monastery, Bessarabia, cultural exchange, monastic history.

Mănăstirile basarabene au jucat un rol esențial în viața spirituală, culturală și educațională a Basarabiei, reprezentând adevărate bastioane ale ortodoxiei și tradiției locale. Printre acestea, Mănăstirea Curchi se distinge ca unul dintre cele mai vechi și importante așezăminte monahale din spațiul Pruto-Nistrean, cu o istorie ce începe în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (Negrei 2013: 257). Situată în inima codrilor Orheiului, mănăstirea a atras de-a lungul secolelor numeroși credincioși, monahi și pelerini, inclusiv din comunitățile etnice diverse ale Basarabiei (Foto 1).

Un aspect mai puțin explorat al istoriei Mănăstirii Curchi, este contribuția bulgarilor din Basarabia la dezvoltarea și funcționarea acestui lăcaș. În același timp, bulgarii au avut un rol important în susținerea economică și educațională a mănăstirii, contribuind la păstrarea și îmbogățirea patrimoniului ei.

Această lucrare își propune să analizeze prezența bulgarilor în Mănăstirea Curchi, examinând contribuțiile lor din perspectivă spirituală, economică și educațională, pentru a sublinia rolul acestei comunități în diversitatea culturală a Basarabiei.

În trecut, în obștea numeroasă a Mănăstirii Curchi, se regăseau și persoane de origine etnică bulgară. Așa, de exemplu, în anul 1817 Mănăstirea Curchi adăpostea 77 de călugări, doi dintre care erau bulgari (Mihail 1993: 58). Paul Mihail, un bun cunosător al istoriei bisericești și a relațiilor româno-slave din spațiul Pruto-Nistrean confirmă acest fapt. Acesta a publicat un Izvod din 1817 de unde putem afla detalii despre acești doi bulgari. Numele călugărilor era Nichifor și Irinarh. În documente, originea etnică a ambilor este menționată în felul următor: „de neam bulgariu” (Mihail 1993: 64-65). Cel mai vârstnic era monahul Irinarh, care în anul 1817 avea 57 de ani. Mai aflăm că el provenea din tagma duhovnicească, fiind fecior de preot, nu a fost căsătorit (feciorelnic), avea probleme cu ochii, fiind orb. În 1784 el este primit la Mănăstire și deja peste cinci ani, în 1789 s-a călugărit.

La rândul său, monahul Nichifor este menționat în documente ca „om învățat, cetet”. El, ca și Irinarh, era feciorelnic. În mănăstire Nichifor se ocupa cu munca manuală „răcodelie – podcăperiu” (Mihail 1993: 64). Este interesant faptul că Nichifor înainte să vină la Curchi, șase ani a trăit printre frații schitului Axion Estinos din Sfântul Munte Athos. Acolo el a fost primit în anul 1792 și s-a călugărit în 1796. Deja în anul 1798, Nichifor a fost primit la Mănăstirea Curchi (Mihail 1993: 64). În contextul dat, accentuăm că schitul Axion Estinos, menționat în *Izvodul mănăstirii Curchi din 1817* este de fapt chilia „Cuvine-se cu adevărat”. Anume în acest loc s-a întâmplat minunea (la 11 iunie anului 982), când Arhanghelul Gavriil a cântat prin călugăr imnul de laudă a Maicii Domnului „Cuvine-se cu adevărat” (Достойно есть), care a intrat apoi în liturgia ortodoxă. Conform izvoarelor, până în anul 2015, această chilie avea un caracter bulgar. Așa, de exemplu, anume în această chilie a trăit unchiul scriitorului bulgar Aleko Konstantinov – Prokopii Konstantinov (1810 – 24.06.1910), cunoscut sub numele de shimonah Paisii Bălgarin. În 1905 el reeditează cartea episcopului Sofronie din Vrața, numită „Chiriadromion” sau „Nedelic”, tipărită în anul 1806, într-o tipografie din Râmnicu Vâlcea, în

limba bulgară modernă (Томев 2019).

Considerăm că schitul bulgar Axion Estinos la sfârșitul secolului XVIII – începutul secolului XIX, avea legături strânse cu Mănăstirea Curchi. Aceasta se dovedește și prin faptul, că anume acolo în 1802 s-a călugărit poslușnicul de la Curchi, care ulterior o să primească numele de Luchian. Mai târziu, acesta va deveni stareț în schitul Răciula și mănăstirea Curchi (Mihail 1993: 61). Mănăstirea Zografu, de asemenea cunoscută ca o lavră bulgară, și ea a avut legături duhovnicești cu Mănăstirea Curchi. Așa, de exemplu, monahul Victor înainte să vină la Curchi în anul 1817 era poslușnic și călugăr la Zografu (Mihail 1993: 64).

Printre călugării de origine bulgară erau și fii ai clericilor. În acest sens este elocvent cazul lui Simion Manuilov, care era fiu de protodiacon. În iulie 1835, conform deciziei Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău, acesta este trimis la mănăstirea Curchi. Mai târziu, după ce în decurs de trei ani Simion a trecut un „test de încredere și înclinație către viața monahală”, el a fost tuns aici ca monah (1845). Documentele arată, că acest călugăr a fost „foarte bine priceput la citit, cântat și scris, și avea un comportament bun” (ANA, F. 208, inv. 1, d. 11, f. 993 v.).

Se știe că la începutul secolului al XIX-lea obștea monahală a mănăstirii Curchi întreținea două biserici, una veche – din lemn, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie” și una nouă – din piatră cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”. Documentul din 25 mai 1822 ne atestă un fapt interesant, legat de vinderea de către călugări a „lucrurilor” ce se aflau în biserică din lemn a unui bulgar din Chișinău, Marco Zagori (Tomescu 1929: 107). Conform Izvodului, întocmit cu această ocazie, aflăm lista obiectelor bisericești, care au intrat în posesia lui Zagori: catapeteasmă de mușama (1 la număr), icoane mari împărătești de lemn (5), icoane Praznicile de peste an (21), policandru mare de alamă cu șase fofezi (1), policandre cu patru fofezi de madim (8), pristol cu toată îmbrăcămintea (1), sfeșnici mari de aramă de pristol (2), potir de madim (1), discos tij de madim cu pocrovet de mijloc (1), copie (1), linguriță (1), proscomedie zugrăvită (1), dulap de lemn (1), veșminte preoțești cu toată rânduială lor de mijloc (1), carte *Cazanie*¹, care se citește peste an (1), evanghelie (1), strane / scaune (41) (Tomescu 1929: 107). Semnăturile la sfârșitul Izvodului dat ne oferă răspunsul despre soarta de mai departe a obiectelor bisericești sus-menționate. Astfel, la sfârșitul documentului găsim următoarele inscripții: „Celi ce să arată prin izvodul acesta noi l-am priimit toati și spre credinți am pus numili și degitul. *Eu Ivan Bulgarul nepot Marcului, Eu Timoftei starostele din satul Copceca*” (Tomescu

1929: 107). Reieșind din acesta, deducem că obiectele bisericești cumpărate de către Marco Zagori, au fost trimise în „satul Copcecă”, de fapt aici este vorba despre colonia bulgară Copceac sau Tatar Copceac, districtul colonial Ismail.

Într-adevăr, sursele confirmă faptul că în perioada anilor 1817–1821, în colonia Copceac a fost construită biserica de piatră cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Lăcașul sfânt a fost înălțat cu străduința starostelui (epitropului) bisericii, Ioan Tămov Macrițchi (ANA, F. 208, inv. 14, d. 1, f. 163; inv. 10, d. 11, f. 375.). El a fost activ la construirea bisericii. Împreună cu un alt locuitor din Copceac – Vela Stoilov Celobițchi, au donat 1000 de lei pentru acest scop nobil. Reieșind din aceasta, suntem convinși că epitropul bisericii din Copceac, Ioan Macrițchi și Ivan Bulgarul nepot Marcului, care a semnat Izvodul de primire a obiectelor bisericești de la Curchi, este una și aceeași persoană.

Dacă analizăm lista fețelor duhovnicești, care au slujit la biserica „Adormirii Maicii Domnului” din Copceac în perioada dată, găsim că deja după 14 zile de la actul de vânzare-cumpărare de la Curchi, la 9 iunie 1822, Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Dimitrie, îl numește dascăl pe un oarecare Boris Zagorschi pentru biserica „Adormirea Maicii Domnului” din colonia Tatar-Copceac (ANA, F. 205, inv. 1, d. 4744, f. 28; inv. 14, d. 1, f. 166.). Cel mai probabil, că Boris Zagorschi avea legături de rudenie cu Marco Zagori, de aceea și a fost numit să slujească la Copceac. Despre Boris Zagorschi se știe că a fost născut în anul 1796, era fiu de țăran de etnie bulgară. Dascălul a fost căsătorit cu sora preotului din Tatar-Copceac, Mihail Petrov, care a murit prematur. S-a recăsătorit cu Efimia, fiica preotului din colonia Erdec-Burno, Andronic Budovițchi. Cu soția sa, Boris Zagorschi a avut trei copii: Ioan (n. 1826), Constantin (n. 1831) și Sofia (n. 1829) (ANA, F. 205, inv. 1, d. 4744, f. 28; inv. 14, d. 1, f. 166.).

Prezențe bulgare găsim și în domeniul educației, care a evoluat la mănăstirea Curchi începând cu anul 1872, când aici a fost deschisă o școală centrală, în care făceau studiile copiii clericilor, rămași orfani, copiii boierilor, răzeșilor, mazililor și chiar a țăranilor (Golub 2000: 33-34). Așa, de exemplu, în iunie 1878 la Curchi a fost trimis Gurie Bulașevschi, fiul cântărețului (care s-a stins din viață) din satul bulgaro-găgăuz Cubei, județul Akkerman (Списки 1878: 166).

În școala mănăstirii Curchi, tinerii în decurs de doi ani studiau Religia, citirea, caligrafia, gramatica, aritmetica, cântatul bisericesc, lectura slavonă bisericească și limba rusă. După absolvirea școlii mănăstirii, elevii puteau intra la Școala Spirituală din Chișinău.

Printre învățătorii școlii mănăstirii Curchi găsim numele lui Fiodor Ceachir, care era fratele cunoscutului preot-cărturar din Chișinău – Mihail Ceachir. După ce a absolvit Seminarul Teologic din Chișinău, Fiodor Ceachir trimite cererea către autoritățile eparhiale, cu rugămintea ca să fie numit ca profesor la școala mănăstirească din Curchi. Solicitarea lui Ceachir a fost acceptată la 4 octombrie 1888 (Распоряжения 1888: 704).

În Arhiva Națională a Republicii Moldova s-a păstrat Raportul de activitate a școlii mănăstirești pentru anii de studii 1888–1889, întocmit de învățătorul F. Ceachir și trimis Arhiepiscopului de Chișinău și Hotin, Serghie (ANA, F. 1208, inv. 1, d. 1, ff. 1-6v.). Acest izvor ne oferă informații prețioase referitoare la funcționarea acestei instituții de învățământ. Așa, de exemplu, aflăm că în această școală învățau 14 elevi, dintre care 10 în timpul școlarizării trăiau în pansionul mănăstirii. Printre elevii școlii mănăstirești regăsim fiii clericilor, a unui mic-burghez din Chișinău, chiar și un poslușnic al mănăstirii Curchi. Învățătorul Fiodor Ceachir a menționat că procesul de studii în anul 1888 a început cu întârziere, din cauză că elevii (care locuiau în pansion) au venit la mănăstire tocmai în noiembrie. Învățătura era zilnică, cu excepția duminicilor, a sărbătorilor, precum și a zilelor de post, a vacanțelor de Crăciun și de Paște, când toți elevii erau prezenți la slujbele din biserică. În perioada vacanțelor, acei elevi ale căror rude locuiau aproape și veneau să-i ia, erau trimiși acasă (ANA, F. 1208, inv. 1, d. 1, ff. 3-3v.).

Mai aflăm că orele de clasă la școală începeau de la 8 dimineața și se terminau la ora 13 ziua. Erau 4 lecții zilnice, cu excepția zilelor înainte de sărbători, atunci, conform regulilor, se desfășurau 3 lecții. Aceasta se făcea cu scopul de a oferi elevilor posibilitatea de a se odihni și de a se pregăti pentru privegherea de toată noaptea la biserica la care ei au fost mereu prezenți (ANA, F. 1208, inv. 1, d. 1, ff. 3v.-4).

Potrivit relatării lui F. Ceachir, la școala mănăstirii, pe lângă orele de dimineață, existau și cursuri de seară cu scopul de a-i învăța pe copii să lucreze independent. În cadrul acestor lecții, sub supravegherea profesorului, elevii pregăteau lecții scurte și îndeplineau sarcini de scriere. Mai aflăm că elevii au fost împărțiți în trei grupuri, în funcție de dezvoltarea lor.

Fiodor Ceachir a ocupat funcția de profesor la Școala mănăstirească din Curchi până la 11 septembrie 1890, după care a fost eliberat din funcție (Распоряжения 1890: 775). Mai târziu, îl găsim menționat pe F. Ceachir ca preot la Catedrala „Acoperământul Maicii Domnului” din orașul Ismail (Foto 2).

Trebuie de menționat faptul că Fiodor Ceachir era căsătorit cu Maria Ignatovici, fiica preotului căr-

turar Iustin Ignatovici², care la sfârșitul vieții sale s-a călugărit la Curchi cu numele de ieromonah Ignatie. Conform izvoarelor, înaintea morții sale (care a survenit la 9 ianuarie 1916), Ignatie a chemat la mănăstire pe fiica și ginerele său, însă atunci când ei au ajuns la Curchi, el deja s-a stins din viață (И. П. 1916: 149, 155).

Un alt reprezentant al familiei Ceachir – preotul Nicolai Ceachir, la 27 aprilie 1873 a participat la funeraliile arhimandritului Inochentie (în lume Ioan Sinacevschi), care mulți ani a fost stareț la Curchi. Chiar dacă Arhimandritul Inochentie în ultimii ani ai vieții sale a slujit la schitul Suruceni, conform dorinței sale a fost înmormântat la Curchi (Местные 1873: 423).

Cu mănăstirea Curchi a avut legătură bulgarul Ioan Stoicov, preotul bisericii „Înălțarea Domnului” din Chișinău. La sfârșitul anilor '20 – începutul anilor '30 ai sec. XX, el a fost student la Facultatea de Teologie din Chișinău. La mănăstirea Curchi Ioan Stoicov a lucrat cu arhiva, materialele căreia au fost ulterior folosite în lucrarea sa de licență „Istoricul învățământului primar bisericesc în Basarabia sub dominația rusă (1812–1917)”. În anul 1930 el a devenit licențiat în teologie. Deja în 1933, la Chișinău, I. Stoicov editează lucrarea sa de licență în formă de monografie (Stoicov 1933). În această lucrare, autorul acordă atenție și școlilor mănăstirești, una dintre care a activat și la Curchi. Părintele Ioan Stoicov acordă atenție măsurilor ierarhilor bisericii din eparhia Chișinăului și Hotinului, pentru a îmbunătăți starea învățământului în aceste școli. Nu în ultimul rând, se face analiza disciplinelor de studii pentru copii. Autorul menționează și despre întreținerea financiară a profesorilor și a elevilor (Stoicov 1933: 36-38).

Depistăm cazuri, când obștea mănăstirii a participat la serviciul divin în unele biserici, unde enoriașii erau în majoritatea lor bulgari. Așa, de exemplu, la 21 iulie 1913 la biserica bulgară „Sf. Gheorghe” din Chișinău, în timpul Sfintei Liturghii, conduse de Episcopul de Akkerman, Gavriil, a cântat corul mănăstirii Curchi (Епархиальная 1913: 1261).

Din cele menționate mai sus, reiese că Mănăstirea Curchi a fost nu doar un important centru spiritual, ci și un loc de interacțiune culturală și educațională între diferite comunități etnice din Basarabia. Bulgarii au jucat un rol semnificativ în viața mănăstirii, fie ca membri ai obștii monahale, fie ca pelerini, donatori sau educatori. Relațiile mănăstirii cu alte centre spirituale, precum schitul Axion Estinos și Mănăstirea Zografu, reflectă legăturile strânse și schimburile culturale semnificative.

Contribuția bulgarilor la dezvoltarea educației în cadrul mănăstirii, implicarea lor în activitățile

religioase și în păstrarea patrimoniului cultural, demonstrează importanța colaborării interetnice. De asemenea, prezența bulgarilor în istoria Mănăstirii Curchi, ilustrează modul în care diversitatea etnică a îmbogățit viața spirituală și culturală a regiunii. Astfel, Mănăstirea Curchi a fost un simbol al dialogului cultural și al coexistenței armonioase între diferite comunități etnice din Basarabia.

Note

¹ Cercetătorul Ion Negrei consideră că aici cel mai probabil este vorba despre „Carte românească de învățătură, dumenecile peste an și la praznice împărătești și la sfinții mari”, tipărită la Iași în 1643 de către mitropolitul cărturar Varlaam (Negrei 2013: 265).

² Părintele Iustin Ignatovici era membru activ al Frăției Ortodoxe „Nașterea lui Hristos” din Chișinău. A participat la traducerea în limba română și ulterior la publicarea cărților, broșurilor și fișoarelor, care aveau conținut religios și moral-spiritual (Vezi: Melinti 2021: 64-72).

Referințe bibliografice / References

- Agencia Națională a Arhivelor (ANA).
 Golub V. Mănăstirea Curchi. Orhei: Tipografia Orhei, 2000.
 Melinti M. Iustin Ignatovici – „Coresi al Basarabiei”. In: Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie (Serie Nouă). Vol. 35 (48). Chișinău, 2021, 64-72.
 Mihail P. Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia. Chișinău: Știința, 1993.
 Negrei I. Mănăstirea Curchi. In: Mănăstiri și schituri din Republica Moldova: Studii enciclopedice. Colectiv de aut.: A. Eșanu (coord.), M. Adauge, A. Agachi [et al.]. Chișinău, 2013, 257-282.
 Stoicov I. Istoricul învățământului primar bisericesc în Basarabia sub dominația rusă (1812–1917). Chișinău: Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1933.
 Tomescu C. Acte de la Mănăstirea Curchi (jud. Orhei). In: Arhivele Basarabiei. Chișinău, 1929, nr. 3, 98-113.
 Епархиальная хроника. In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1913, № 31-32. / Eparhi-al'naya hronika. In: Kishinevskie eparhi-al'nye vedomosti. Kishinev, 1913, № 31-32.
 И. П. Иеромонах Игнатий (Некролог). In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1916, № 7, 149-155. / I. P. Ieromonah Ignatij (Nekrolog). In: Kishinevskie eparhi-al'nye vedomosti. Kishinev, 1916, № 7, 149-155.
 Местные епархиальные известия. In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1873, № 9. / Mestnye eparhi-al'nye izvestiya. In: Kishinevskie eparhi-al'nye vedomosti. Kishinev, 1873, № 9.
 Распоряжения Епархиального начальства. In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1888, № 20. / Rasporyazheniya Eparhi-al'nogo nachal'stva. In: Kishinevskie eparhi-al'nye vedomosti. Kishinev, 1888, № 20.

Распоряжения Епархиального начальства. In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1890, № 18. / Rasporyazheniya Eparhial'nogo nachal'stva. In: Kishinevskie eparhial'nye vedomosti. Kishinev, 1890, № 18.

Списки круглых сирот и сироток, сирот и сироток, имеющих матерей для поступления в школы при монастырях и скитах Кишиневской епархии, утвержденные Его Преосвященством, Преосвященнейшим Павлом, Епископом Кишиневским и Хотинским 15 июня сего 1878 года. In: Кишиневские епархиальные ведомости. Кишинев, 1878, № 12. / Spiski kruglyh sirot i sirotok, sirot i sirotok, imeyushchih materej dlya postupleniya v shkoly pri monastyryah i skitah Kishinevskoj eparhii, utverzhdenные Ego Preosvyashchenstvom, Preosvyashchennejshim Pavlom, Episkopom Kishinevskim i Hotinskim 15 iyunya sego 1878 goda. In: Kishinevskie eparhial'nye vedomosti. Kishinev, 1878, № 12.

Тошев Л. Фрагмент от историята на Килията „Достойно есть” на Атонската Света гора. / Toshev L. Fragment ot istoriyata na Kiliyata „Dostojno est” na Atonskata Sveta gora. http://toshev.blogspot.com/2019/11/blog-post_25.html (vizitat 08.09.2023).

Ivan Duminica (Chișinău, Republica Moldova). Doctor habilitat în istorie, Universitatea de Stat din Comrat.

Иван Думиника (Кишинев, Республика Молдова). Доктор хаби́литат истории, Комратский государственный университет.

Ivan Duminica (Chisinau, Republic of Moldova). Doctor of History, Comrat State University.

E-mail: duminicaivan@yandex.ru

ORCID: 0000-0002-2019-6456

Foto 1. Mănăstirea Curchi în perioada țaristă, vedere generală

Foto 2. Preotul Fiodor Ceachir împreună cu familia sa, prima jumătate a sec. XX